

SEDEFED Rekabet Kongresi**Orhan Turan– TÜSİAD Yönetim Kurulu Başkanı**

9 Kasım 2022

Değerli Başkan, Değerli Yönetim Kurulu Üyeleri, Değerli Üyeler, Kıymetli SEDEFED Ailesi,

Sizi, şahsım ve TÜSİAD Yönetim Kurulu adına sevgi ve saygıyla selamlıyorum. Öncelikle, değerli davetiniz için teşekkür ediyorum. Bugün “Dijital ve Yeşil Dönüşen Sektörler” temasıyla on dördüncüsü düzenlenen Rekabet Kongresi’nde sizlerle birlikte olmaktan son derece büyük bir mutluluk duyuyorum.

Değerli Misafirler,

Bundan üç sene önce Çin’de ortaya çıkan, Covid-19 adını verdiğimiz virüs en önemli gündemimizdi. Bilim, teknoloji, inovasyon ve uluslararası işbirliği ile son yüzyılın en büyük salgını hep birlikte aşmak için insanüstü bir çaba sarf ettik. Geçtiğimiz yaz hem ülkemizde hem de dünyanın dört bir tarafında meydana gelen yangın, sel gibi aşırı iklim olayları bize tek tehdidin virüs olmadığını bir kez daha hatırlattı. Salgının ve iklim olaylarının yarattığı sosyal ve ekonomik etkileri atlatmak için uğraşırken senenin başında Rusya-Ukrayna savaşı ile gündemimiz bir kez daha sarsıldı.

Bütün bu gelişmeleri üst üste koyduğumuzda, Soğuk Savaş’ın sona ermesinden sonra ortaya çıkan küresel düzende büyük kırılmalar olduğu tespitini yapabiliyoruz. Hüküm sürmüş olan küresel entegrasyon, istikrar ve bolluk dönemi, ülkemizin de avantajına olmuş, bu dönemde küresel rekabet gücümüzü pekiştirmiş, dünya ekonomisinden aldığımız payı artırmış, vatandaşlarımızın refah düzeyini yükseltmiş, toplumsal adaletsizlikleri bir nebze olsun geriletebilmiştik. Bugün, bizim gibi ülkeler için olumlu koşullar yaratmış olan bu küresel ortamın geride kaldığı, çatışma, istikrarsızlık, belirsizlik ihtimalinin güçlendiği bir dönemdeyiz. Dünyanın karşı karşıya olduğu zorlukların yanı sıra iklim değişikliği, dijitalleşme, göçler ve toplumsal eşitsizlikler bütün ülkeleri politikalarını gözden geçirmeye zorluyor. Bu küresel zorlukların üzerine ülke ekonomimizin yapısal sorunları da ekleniyor.

Küresel gelişmelerin bu kadar hızlı ve sert olduğu günümüzde ülke olarak yeni bir ekonomik kalkınma öyküsü yaratmak için tüm risklere hazırlıklı olurken ortaya çıkabilecek fırsatları da kollamalıyız.

Bu Kongrenin de teması olan “dijital ve yeşil” dönüşüm bu türbülanslı zamanda geleceğin fırsatlarını yakalamanın anahtarları olarak ortaya çıkıyor. Ben de bugün sizlere ülkemizin sürdürülebilir kalkınmasında sektörlerimizin yeşil ve dijital dönüşümünün öneminden bahsetmek istiyorum.

Kıymetli Dinleyiciler,

Yüksek enflasyon, enerji, gıda ve tedarik zinciri güvenliği günümüzün en önemli gündem başlıkları arasında yer alıyor. İlk bakışta, bu sorunlar Covid pandemisi ve Rusya-Ukrayna savaşı ile ilişkilendiriliyor olsa da, daha derinde yatan nedenlere baktığımızda küresel ekonominin geçirmekte olduğu yapısal değişimi görüyoruz. Sanayi devrimi sonrasında düşük maliyetli üretim yaklaşımı yerini ekonomilerin çevresel etkilerini temel alan yeşil dönüşüme ve dijital dönüşüme bırakıyor. Küresel ekonomideki bu dönüşümde iklim değişikliği ile mücadeleyi ve ekonomik yapıyı dijital teknolojiler doğrultusunda dönüştürmeyi kalkınma ve ekonomi politikalarının merkezine almak bir zorunluluk haline geliyor. Ülkemizin de bu dönüşümü zamanında ve tüm boyutlarıyla yakalaması için hızla harekete geçmesi gerekiyor.

Avrupa Birliği bir ayağını yeşil dönüşüm, diğer ayağını ise dijital dönüşümün oluşturduğu bu karmaşık süreç “ikiz dönüşüm” adını veriyor. Bu iki boyutu ve ülkemizin ikiz dönüşüme ayak uydurması ihtiyacını biraz açmak istiyorum.

Saygıdeğer Konuklar,

Dijital teknolojiler ekonomide tektonik değişimlere yol açıyor. Üretim yöntemleri, tüketim kalıpları, çalışma biçimleri, endüstriyel ilişkiler hızla değişiyor dönüşüyor. Endüstriyel nesnelerin interneti, robotik, otonom araçlar, yapay zeka, veri analitiği ve bulut teknolojileri gibi yeni teknolojiler büyük bir hızla yaygınlaşıyor. Bu teknolojileri başarıyla uygulayan firmalar verimliliği büyük ölçüde artırıp pazar paylarını büyütürken bu dönüşüme ayak uyduramayan firmalar rekabet güçlerini korumakta zorlanıyorlar. Bu da dijital dönüşümü KOBİ'ler açısından çok kritik bir noktaya taşıyor.

Ülkemizde istihdamın %70'ten fazlasını oluşturan KOBİ'lerin bu dönüşüme sağlıklı bir şekilde ayak uydurabilmesi, dijital dünyanın getireceği riskleri fırsata çevirmeleri için bir imkan sağlayacak. Bu fırsatın açılabilmesi için finansmana erişim ve fiziki ve yasal altyapının iyileştirilmesi kadar kültürel ve organizasyonel dönüşümün sağlanması da gerekli. Sanayi ekosisteminin gelişmesine yönelik birçok hızlandırıcı programın hayata geçirildiğini görmekten mutluluk duyuyoruz. Bu kapsamda, KOBİ'lerin geliştirdiği dijital çözümlerin takip edilmesi, şirketlerin teknoloji ihtiyaçlarının anlaşılması ve farklı ölçekteki şirketleri bir araya getirecek işbirliği alanlarının geliştirilmesi de oldukça önemli. TÜSİAD olarak biz de 2018 yılından bu yana TÜSİAD SD² Programı ile şirketlerin birlikte çalışmalarını ve birlikte üretmelerini destekliyoruz. TÜSİAD SD² KOBİ'lerimizin geliştirdiği geniş bir dijital çözüm yelpazesinin doğru adreslere ulaştırılmasına olanak sağlıyor.

Günümüzde otomotivden enerjiye, sanayiden askeri donanıma kadar pek çok sektörün bel kemiğini yazılım ürünleri oluşturuyor. Bugün dünyanın en büyük 10 şirketinden 7'si teknoloji firması.¹ Son 10 yılda internet, mobil telefonlar ve artan kurumsal BT yatırımlarının etkisiyle birçok dijital sektör doğdu. Bu sektörlerin toplam büyüklüğü, yazılım sektörünün dört katına yaklaştı. Büyüme hızı ise yazılım sektörünün üç katı seviyesinde.²

Dijital teknolojilerin sektörlerde yol açtığı dönüşümlerden en önde gidenlerden birini şüphesiz e-ticaret oluşturuyor. Bu alanda ülkemizde de önemli bir hızlanma görülüyor. 2021 yılının ilk yarısında e-ticaret hacmi geçen yılın aynı dönemine göre reel olarak %49 arttı.³

Bulut hizmetleri, nesnelerin interneti, yapay zeka gibi internet tabanlı ekonomik faaliyetlerin trafik hacmi artmaya devam ettikçe; hızlı, kesintisiz ve güvenli bir dijital altyapı ihtiyacı kritik önem kazanıyor. Ülkemizin dijital dönüşüme uyum sağlaması için altyapının geliştirilmesi, bunun için de özel sektör ile işbirliği içerisinde ekosistemin geliştirilmesi için hedeflerin belirlenmesi ve bütüncül politikaların hayata geçirilmesi önümüzdeki en kritik konulardan birisi.

Saygıdeğer Konuklar,

Ekolojik kriz ve iklim değişikliği ile mücadele zorunluluğu bir süredir ekonomilerde yeşil dönüşümü zorluyor. Yeşil dönüşüm sürecinin net sıfır emisyon hedefleri çerçevesinde yatırım, istihdam, rekabet gücü, ekonomik istikrar ve refah üzerinde önemli etkileri var. Yeniden yapılanma hedefleri ülkeler ve bölgeler arasındaki rekabeti keskinleştiriyor. Avrupa Birliği yeni büyüme stratejisi olarak tanımladığı Yeşil Mutabakat ile birlikte pek çok alanda önemli dönüşümleri hedefliyor. Sınırdaki karbon düzenleme mekanizması, döngüsel ekonomi, sürdürülebilir tarım, enerji verimliliği, tedarik zincirlerinde ESG prensiplerinin yaygınlaştırılması bu dönüşüm alanlarından sadece birkaç tanesi. En büyük ticari partnerimiz olan Avrupa Birliği bu düzenlemeleri hayata geçirdikçe, bizim ekonomimizin de bu süreçten etkilenmesi kaçınılmaz olacak.

Rusya'nın Ukrayna'yı işgali sonrasında Avrupa'da enerji kaynaklarının sürdürülebilirliği endişelerine eklenen jeostratejik riskler, yeşil dönüşüm ihtiyacına yeni bir boyut ekledi. Avrupa'nın 2050'ye dek her yıl 5 milyon ton

1 <https://www.statista.com/statistics/263264/top-companies-in-the-world-by-market-capitalization/>

2 Türkiye'de Yazılım Ekosisteminin Geleceği Raporu

3 eTicaretin öne çıkan başarısı, tüketici davranışlarında değişim ve dijitalleşme raporu

alüminyum, 5 milyon ton bakır, 800.000 ton lityum ve 300.000 ton çinkoya ihtiyaç duyacağı öngörülüyor⁴. Jeopolitik çalkantılar ve salgın dönemlerinde yaşanan tedarik sıkıntıları Avrupa'da stratejik hammaddelere olan dışa bağımlılığın azaltılması ve tedarik zincirlerinin çeşitlendirilmesi ihtiyacını hızlandırdı.

Dünyamızın içinde olduğu ekolojik sorunlar ve iklim değişimi, yeşil dönüşümü zorunlu kılarken, dijital teknolojiler de yeşil dönüşümü daha mümkün kılıyor.

Araştırmalar bilişim teknolojileri sayesinde 2030'a kadar küresel ölçekte %20 emisyon azaltımı sağlanabileceğini ortaya koyuyor. Yine bilişim teknolojileri ile tarımsal üretimde %30 verim artışı ve gıda israfında %20 azaltım; enerji sektöründe yılda 25 milyar varil petrol tasarrufu ve imalat dahil sekiz sektörde 300 trilyon litreden fazla su tasarrufu sağlamak mümkün.

Bu tabloya baktığımızda TÜSİAD olarak gelecekte ülkemizin rekabet gücünün korunmasının yeşil ve dijital teknolojiler konusunda kat edeceğimiz mesafe ile çok yakından ilişkili olduğunu düşünüyoruz. Bu çerçevede,

- Sanayimize yeşil ve dijital üretim tekniklerinin entegrasyonu,
- Enerji verimliliğinin tüm değer zincirinde artırılması,
- Daha az atığın ve daha fazla değer yaratıldığı döngüsel yaklaşımıyla ürün ömrünün uzaması

gibi alanlara yönelik Ar-Ge çalışmalarının finansal mekanizmalar aracılığıyla desteklenmesini öncelikli görüyoruz. Yeşil yatırımlar için sürdürülebilir finansman araçlarının çeşitlendirilmesini, kamu-özel sektör ve uluslararası finans kuruluşları arasındaki sinerjinin geliştirilmesini kıymetli görüyoruz.

Değerli Misafirler,

Küresel ekonominin geçirmekte olduğu yapısal değişim ile birlikte düşük maliyetli üretim yaklaşımının yerini ekonomilerin çevresel etkilerini temel alan yeşil dönüşüme ve dijital dönüşüme bırakması, bunun için de gereken fiziki sermaye ve beşeri sermaye yatırımlarının yapılması gerekiyor. Bir başka deyişle, ekonomi politikalarımızın bu dönüşümü kucaklayabilecek biçimde yeniden formüle edilmesi ihtiyacı ile karşı karşıyayız.

Değişim gerektiren alanların başında işgücü politikaları ve bununla ilişkili olarak eğitim sistemi geliyor. İkiz dönüşüm nitelikli insan kaynağını eskiye oranla daha da önemi kılıyor. İş gücümüzün yetkinliklerini yeni istihdam dinamiklerine göre dönüştürmek en büyük önceliklerimiz arasında yer almalı.

İş yaşamında uzaktan çalışmanın kolaylaştığı, fiziksel sınırların bulanıklaştığı, aynı anda birden fazla çalışmanın mümkün olduğu günümüzün dünyasında aranılan becerilere sahip olanlara duyulan yüksek talep ülkeler arasında nitelikli insan kaynağını çekmek konusunda giderek güçlenen bir rekabete yol açıyor. Bu rekabette iş dünyası olarak bize düşen en önemli görevlerden biri sektör ve ölçek fark etmeksizin genç beyinlerin ülkemiz için katma değer üretmesini sağlamak.

Biz de bu hedef doğrultusunda TÜSİAD İşim Gücüm Geleceğim ücretsiz online eğitim platformumuz ile öğrencilerin ve genç profesyonellerin yeni nesil teknolojiler odağında becerilerin artırılmasına katkı sağlamaya çalışıyoruz.

Ekonomimizin yeşil ve dijital dönüşümünün gerçekleştirilmesi için bu alanlara yapılması gereken yatırımları da geciktirmemeliyiz. Oysa yatırım göstergeleri ekonomideki yapısal dönüşüm ihtiyacını desteklemiyor. Biliyorsunuz, yatırımların iki koşulu vardır: öngörülebilirlik, yani makroekonomik istikrar ve elverişli finansman imkanlarına erişim.

Öngörülebilirliğin de temel belirleyicisi enflasyon oranıdır. Yüzde 85 ile ülkemizin dünyada en yüksek enflasyon oranına sahip altıncı ülke olması ve TL'nin değerinde bir türlü önü alınamayan belirsizlik, ne bugün

---

⁴ [Eurometaux Metals for Clean Energy Pathways to solving Europe's raw materials challenge](#)

lehimize olmayan küresel koşullarla mücadele etmemizi, ne de gelecekte yeşil ve dijital dönüşümün sunacağı yeni fırsatlardan yararlanmamızı sağlıyor.

Üstelik yüksek enflasyon sadece son jeopolitik gelişmelerden kaynaklanmıyor. Tam tersine enflasyon dinamikleri son 4-5 yıldır belirgin düzeyde bozuluyor. Enflasyon dinamiklerindeki bozulma geleceğin fırsatlarından yararlanmayı zorlaştırmanın ötesinde artan küresel sıkıntılar karşısında bugün yaşadığımız zorluklarla baş etme imkanlarını da daraltıyor. Yüksek enflasyon şirketler kesimi ve hanehalkları için sürekli olarak belirsizlik, öngörülemezlik, bozulan kaynak tahsisi ve ilave maliyet yaratıyor. Enflasyonla mücadelede topyekun bir seferberlik ilan ederek, para politikasının yanı sıra, mali politikalar ve sektörlere dönük yapısal politikalarla ekonomimiz üzerindeki enflasyon kamburunu atmamız gerekiyor.

Yeşil ve dijital dönüşümünü sağlayacak yatırımların gerçekleşmesi için gereken ikinci koşul ise elverişli finansman imkanlarına erişim.

Düşük faiz oranları, yatırımlar için gereken finansmanın elverişli koşullarda olmasını sağlayan en önemli etken. Ama öte taraftan, yatırımların yapılabilmesi için finansmanın sadece elverişli koşullarda olması değil finansmana erişim de gerekiyor. Yoğun regülasyonlar nedeniyle finansal kesimin kredi vermesi daha da zorlaşıyor. Bankacılarla birlikte, farklı illerimizden birçok iş insanı, üretici, ihracatçı son zamanlarda giderek yoğunlaşan bir şekilde finansmana erişimde yaşanan sıkıntıları dile getiriyor. Nitekim 2020'den bu yana kredilerde reel gerileme dikkat çekiyor. Politika faiz oranlarının düşürülmesine rağmen, diğer faiz oranlarıyla aradaki ilişki kopmuşsa, krediye erişimde sorunlar varsa, düşük faiz oranları ile yatırımlar finanse edilemiyorsa, üstelik enflasyon ve kurlardaki sorunlar devam ediyorsa düşük faiz politikası ile hangi ekonomik amaçlara nasıl ulaşılabileceğinin bir kez daha ele alınmasına ihtiyaç olduğunu düşünüyoruz.

Dönüşümün bir diğer ayağını ise kurumsal yapılardaki değişim oluşturuyor. Yeşil ve dijital dönüşümünü sağlayacak yatırımların gerçekleştirilmesi, ekonomide öngörü ufku uzaması ve ülkenin geleceğine güven duyulması, sadece ekonomi politikaları ile elde edilemez. İş, bireysel ve toplumsal yaşamın tüm alanlarında güvenilir ve kapsayıcı kurumları ve kuralları hayata geçirmeden, hukukun üstünlüğü, yargı bağımsızlığı, ifade özgürlüğü, kuvvetler ayrılığı, denetleyici ve düzenleyici kurumların özerkliği gibi alanlarda ilerleme sağlamadan, ekonomimizi yeşil ve dijital dönüşüme hazırlayacak adımları rahatlıkla atabileceğimiz bir zemin olmayacak.

Ekonomimizi geleceğe hazırlamak bir yana, küreseldeki sorunlar ve içeride hüküm süren makroekonomik istikrarsızlık, ister istemez dikkatleri bugünü kurtarmaya getiriyor. Küresel likiditenin hem azalması hem maliyetinin yükselmesi, ABD ve Çin'de görülen yavaşlama ve Avrupa'yı tehdit eden ekonomik daralma ülkemizin açısından da ekonomik ufkun belirsizleşmesine yol açıyor. Bu koşullar altında ihracat ve büyüme perspektiflerinin zorlaşması, dış açığın finansmanının sıkıntıya düşmesi ihtimali yükseliyor. Nitekim büyüme göstergeleri yavaşlıyor, ihracat hız kesiyor, cari açık yükseliyor.

Tüm bunlara rağmen, ekonomimizin geçmişten gelen yapısal sorunlarını çözebilir, bugün karşı karşıya olduğumuz konjonktürden kaynaklanan ilave zorlukların üstesinden gelebiliriz. Önümüzdeki dönemde hepimizin daha müreffeh yaşayacağı, adil, çevreci ve saygın bir Türkiye yaratmak için "Yeni Bir Anlayışla Geleceği İnşa" raporumuzda vurgulamış olduğumuz "insan, bilim ve kurumların" önemine bir kez daha dikkat çekerek konuşmamı sonlandırmak istiyorum. Cumhuriyetimizin ikinci yüzyılını inşa ederken insanımızın yetkinliklerini geliştirmek, bilimsel ve teknolojik gelişmeye ayak uydurmak ve ekonomiden demokrasiye tüm alanlarda güvenilir ve kapsayıcı kurum ve kuralları hayata geçirmek öncelikli olmalı.

Saygıdeğer Konuklar,

Günümüzde rekabet gücünün, ekonomik büyümenin, verimliliğin ve sürdürülebilirliğin temelini oluşturan dijital ve yeşil dönüşüm sürecinde atılacak her adım tüm sektörlerin ve paydaşların ortak enerjisine ve sinerjisine ihtiyaç duyuyor. Sırt sırta verdiğimiz zaman tüm zorlukların üstesinden

gelebilir; ülkemiz için öngörülebilir bir gelecek yaratabiliriz. Bu yolda her zaman yanımızda olduğunu bildiğim, bizim de TÜSİAD olarak daima yanında olduğumuz SEDEFED ailesine bir kez daha sizlerin önünde teşekkürlerimi sunuyorum. Verimli bir etkinlik olmasını diliyor, sizleri saygı ve sevgiyle selamlıyorum.